

SEKSUAALIKASVATUS
OSANA VENÄLÄISTEN
KOTOUTTAMISTA SUOMESSA

Olga Hiltunen

SEKSUAALIKASVATUS
OSANA VENÄLÄISTEN
KOTOUTTAMISTA SUOMESSA

Olga Hiltunen

Opinnäytetyö, syksy 2014

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Olga Hiltunen. Seksuaalikasvatus osana venäläisten kotouttamista Suomessa. Diak Etelä, Helsinki, syksy 2014, 38 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön aiheena on maahanmuuttajien seksuaalikasvatus osana kotoutumisprosessia. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa seksuaalikasvatuksen monikulttuurisia erityistarpeita tutkimalla kouluikäisten maahanmuuttajanuorten mielipiteitä ja seksuaalitiedon opetuksen ominaisuuksia.

Opinnäytetyön teoriaosa koottiin seksuaalikasvatukseen liittyvästä kirjallisuudesta ja tutkimuksista. Lisäksi tutustuttiin seksuaalikasvatukseen liittyviin aikaisempiin opinnäytetöihin. Tutkimusosan tiedonhankintamenetelmänä käytettiin haastattelua.

Opinnäytetyön päätulosten perustella on nähtävissä selviä puutteita maahanmuuttajien seksuaalikasvatuksessa. Haastateltavien kouluissa ei ole puhuttu kotouttamisesta lainkaan eikä seksuaalikasvatuksessa ole käsitelty eri kulttuurien ominaisuuksia. Todelliseen integraatioon sisältyy aina oman kulttuuriperinteen säilyttäminen samanaikaisesti, kun sopeudutaan enemmistön yhteiskuntaan.

Kotoutuminen merkitsee todellista monikulttuurisuutta ja toimivaa monikielisyyttä. Nuoren ei pitäisi hävetä vanhempiensa kulttuuria, ja hänen on osattava oppia toimimaan yhteisössä enemmistöyhteiskunnan jäsenenä.

Asiasanat: seksuaalikasvatus, seksuaaliterveys, monikulttuurisuus, moniammatillisuus, koulun rooli kasvatuksessa, haastattelu, induktiivinen sisältöanalyysi

ABSTRACT

Olga Hiltunen.

Sex education as part of the Russian integration of Finland.

38 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2014.

Diakonia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis is part of the Bachelor of Social Sciences degree, and the display of professional capacity. Thesis topic I have chosen immigrant sex education as part of the integration process.

This thesis project has dealt with sexual education-related literature and studies. In addition, get acquainted with sexual education related to previous thesis work.

Purpose of this study is to identify the sexual education of multicultural special needs by exploring school-age immigrant young Russian speaking people on sexual knowledge and teaching capabilities. Analysis method I use the interview.

Thesis the main results, I see a distinct lack of sexuality education for immigrants. My interviews in schools show that the sex education does not attention for the characteristics of different cultures. I think the real integration is always included in their own cultural heritage at the same time adapt to the majority of society.

Integration means the actual functioning of multiculturalism and multilingualism. The young should not be ashamed of their parents' culture, and his work is highly skilled in the Community majority of the members of the society.

Keywords: sex education, sexual health, multicultural, multidisciplinary approach, the school's role in education

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
2 TEORIAKATSAUS	8
2.1 Seksuaalikasvatuksen perusteet	8
2.3 Seksuaalikasvatus Venäjällä	10
2.4 Seksuaalikasvatus Suomessa.....	14
3 OPINNÄYTETYÖN TEKEMINEN	23
3.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	23
3.2 Tiedonhankinta ja tutkimusmenetelmät	24
3.3 Tutkimusaineiston analysointi	25
4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	28
4.1 Tulosten tarkastelu ja kehittämissuhteet	28
4.2 Oman ammatillisen kasvun tarkastelu	32
5 LÄHTEET	34
6 LIITE 1: Saatekirje.....	37
7 LIITE 2: Haastattelukysymykset	38

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kehittää ja näyttää ammatillista osaamistani. Käyttämäni reflektiivisen työprosessin avulla yritän käsitellä ja ohjata toimintaani jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa säilyttämällä ammatti-identiteettiäni, haluan näyttää sosiaalialan osaamiseni ja todistaa, että opintovuodet eivät ole menneet hukkaan.

Seksuaaliterveys on viime vuosina ollut puheenaiheena sekä kansainvälisesti että kansallisestikin. Monet valtiolliset ohjelmat ja linjaukset käsittelevät seksuaaliterveyteen ja kasvatukseen liittyviä kysymyksiä, esimerkiksi ”Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma” sekä hallituksen antama selonteko eduskunnalle kotouttamislain toimeenpanosta. Sosiaali- ja terveysministeriön seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma vuosille 2007–2011 (STM 2007:17) käsittelee muun muassa erityisryhmiä, myös maahanmuuttajia, ja heihin kohdistuvia seksuaaliterveyden edistämiseen liittyviä palveluita.

Viime vuosina Väestöliitto on omaksunut suuren tutkijan roolin tutkiessaan maahanmuuttajaväestön tarpeita ja julkaisemalla seksuaaliterveyspoliittisen ohjelman vuonna 2006 ja PoikaS-projektin vuonna 2013. Vähemmistötaustaisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuvat tutkimukset osoittivat että lapsen kokemat sosiaaliset eriarvoisuuden tunteet voivat vaikuttaa esim. opintojen epäonnistumiseen luomalla tilanteen, jossa epäonnistumista kokeneet lapset hyväksyvät oletukset omasta lahjattomuudestaan tai huono-osaisuudestaan. Lapset kokevat, että heidän oma kulttuurinsa on merkityksetön ja että sitä ei arvosteta, ellei heidän kulttuuristaan puhuta päiväkodissa tai koulussa. (Väestöliitto 2014.)

Opintoympäristössä ilmenevät konfliktit käsitetään eräänlaisiksi kulttuurisiksi kohtaamisiksi päiväkotia ja koulua edustavan kulttuurin ja lapsen edustaman kulttuurin välillä, mikä vaikuttaa huomattavasti lapsen omanarvontuntoon eli siihen, minkä arvoiseksi lapsen edustama kulttuuripääoma arvioidaan koulussa. (Säävälä 2012, 17.)

Opinnäytetyön tekeminen ei ole vain prosessi – se sisältää paljon kysymyksiä ja niiden reflektointia. Kokeneilla ohjaajilla on tärkeä rooli reflektoinnissa, ja myös opiskelijan

ohjaus itsessään on myös ammatillisen kasvun paikka ja mahdollisuus reflektoida omaa työtä koskevia kysymyksiä. Onnistuneen opintojen suorituksen edellytyksenä on tulevan ammatin arvostaminen, ammatissa tarvittavien tietojen ja taitojen riittävä taso sekä motivaatio tehdä työtä ja toimia oman ammattinsa edustajana. Sosiaalityö on ammatti, jossa voin mielestäni esittää parhaani puoleeni.

2 TEORIAKATSAUS

Opinnäytetyön keskeisinä käsitteinä ovat seksuaalikasvatus, venäläisten kotouttaminen Suomessa, haastattelu, maahanmuuttaja sekä monikulttuurisuus. Opinnäytetyöni perustuu sekä suomalaisen että venäläiseen lähdekirjallisuuteen. Tietoja olen etsinyt sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun että muiden ammattikorkeakoulujen tietokannoista sekä venäläisistä ja suomalaisista kirjastojen tietokannoista. Hakusanoina olen käyttänyt opinnäytetyössä sanoja, jotka ilmaisevat seksuaalisuutta, seksuaaliterveyttä, seksuaalikasvatusta, monikulttuurisuutta, kotouttamista ja venäläisyyttä. Monet käyttämästäni materiaaleista ovat venäjänkielisiä eli olen työni aikana kääntänyt paljon tekstejä.

2.1 Seksuaalikasvatuksen perusteet

Seksuaalikasvatus on elämän pituinen prosessi, jonka aikana kehitetään omia tietoja, arvoja, taitoja, seksuaalisia suhteita, identiteettiä sekä intymiteettiä. Käsite on tullut käyttöön vasta 1990-luvun loppupuolella, ja nykypäivinä seksuaalikasvatukseen kuuluu seksuaaliopetus osana peruskoulun opetusta, nuorten ja aikuisten seksuaalineuvonta ja seksuaalivalistus. Maailman terveysjärjestö määrittelee seksuaaliterveyden seksuaalisuuden fyysispsykkis-sosiaalisesti yhtenäisyydeksi, jolla on keskeinen rooli hyvinvoinnin kannalta (Väestöliitto 2006). Voidaan sanoa, että seksuaaliterveys on kokonaishyvinvointitila, jossa jokaisella on positiivinen ja kunnioittava asenne seksuaalisuuteen.

Jokaisella ihmisellä on oikeus turvallisiin, nautinnollisiin seksuaalikokemuksiin ilman pakottamista, väkivaltaa tai syrjintää. Ihmisen seksuaalisuus, seksuaalitoiminta ja parisuhde ovat tärkeitä osia seksuaaliterveydessä. Kunnioitus ja positiivisuus seksuaalisuuteen, eli kaikkiin seksuaaliseen kehitykseen, sukupuolielämään ja sukupuolielimiin liittyviin asioihin edellyttävät hyvää seksuaaliterveyttä. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintaohjelmassa (STM 2007:17) mainitaan seksuaalikasvatuksen tavoitteita, muun muassa hyvä seksuaaliterveys ja korkeanlaatuiset seksuaaliterveyspalvelut. Seksuaalikasvatuksen järjestäjän pitäisi tukea nuorten seksuaalikehitystä, antaa mahdollisuus oppia molempien sukupuolten arvostusta ja valita sukupuolinen suuntautumisensa. Jokaisella ihmisellä on oikeus tehdä valintojansa vastuullisesti ja tiedollisesti. Seksuaalikasvatuk

sen pitää suojella nuoren sukupuolista kypsymistä ja kehittymistä. (Sosiaali-terveysministeriö 2007.)

Tutkijat osoittavat, että seksuaalikasvatus ei ole vain seksin opettamista. Perheessä ja koulussa tapahtuva seksuaalikasvatus on osa kasvatustyötä sekä tärkeä osa nuorten elämäntaitojen lisäämistä. Kasvatuksen tavoitteena on asenteiden, sukupuolten, tietojen, taitojen ja yksilöiden välisen tasa-arvon lisääminen sekä seksuaaliterveyden kehittäminen. Seksuaalikasvatus tukee nuorten kehitystä lisäämällä hänen seksuaalista kasvuaan. Antamalla seksuaaliopetusta lisätään tietoisuutta seksuaalisuudesta ja seksistäkin, koska aikuistuvat nuoret tarvitsevat osaamista tehdä seksuaaliterveytensä ja mielihyvänsä kannalta hyviä valintoja. Pitää myös muistaa, että seksuaalikasvatuksessa annettavien tietojen pitää soveltua nuoren kehitystasolle. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 71–84.)

Monivaiheinen ja pitkä nuoruusiän kehitys tuo pojille ulkonäön muutosta, kasvattaa parran, murtaa äänen, lisää sukupuolielinten karvoitusta ja suurentumista. Alkavat siemensyöksyt merkitsevät uuden miehen elämäinvaiheen alkamista. Opettajan ja vanhemman pitää ottaa huomioon että tytöt ovat yleensä poikia edellä kehityksessä. Tytöillä alkavat kuukautiset, heidän rintansa kasvavat, tulee sukupuolielinten karvoitus sekä häpykielen ja häpyhuulien suureneminen eli esiintyy merkkejä naiseksi kasvamisesta. Kaikki yllämainittu on merkki alkavasta murrosiästä, eli kehitysvaiheesta, jossa nuori rakentaa ehjää ja aikuisempaa identiteettiä. Nopeasti aikuistuva nuori tutkii realiteetteja pyrkimällä toteuttamaan impulssejaan ja salaisia toiveitaan muun muassa hankkimalla seksuaalisia kokemuksia. Tämän kehitysvaiheen tärkeät fyysiset muutokset tapahtuvat ihmisillä yleensä samalla tavalla. Psykkisessä, fyysisessä sekä sosiaalisessa kehityksessä voi kuitenkin tulla ilmi suuria vaihteluita eri yksilöiden välillä. (Lehtinen 1989, 65—70.)

Pitää muistaa että seksuaalikasvatus on kokonaisvaltaista tietoa, sillä seksuaalisuus liittyy kaikkiin lapsen ja nuoren kehitysvaiheisiin ja muutenkin koko elämäntaakseen. Tutkijoiden Bildjuschkinin ja Malmbergin (2000) mukaan seksuaalikasvatuksen pitäisi alkaa esiopetuksessa ja jatkua ainakin koulutuksen loppuun saakka. Sellaisessa opetuksessa pääpainon tulisi olla niissä seksuaalikasvatuksen alueissa, joissa opettajan mielestä nuoret tarvitsisivat eniten tukea.

2.2 Monikulttuurisuuden käsitteet

Maahanmuuttaja on henkilö, joka on muuttanut ulkomailta Suomeen sekä henkilö, joka on syntynyt Suomessa, mutta jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Maahanmuuttajaksi lasketaan myös Suomessa asuva ulkomaalainen, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Luonnollisesti ihminen valitsee asuinpaikaksi hänen tarpeitaan parhaalla tavalla vastaavan paikan ja kotimaan vaihto on yleistynyt viime aikoina. Kuitenkin eri maat säätelevät maahanmuuttoa eri tavalla ja Suomessa on olemassa ulkomaalaista koskeva lainsäädäntö. Sen mukaan ulkomaalainen voi tulla Suomeen asumaan vain seuraavista syistä: työ tai koulutus, pakolaisuus, turvanpaikanhakeminen, paluumuutto sekä avioliiton tai perheen yhdistämisen kautta. Kuitenkin maahanmuuttajan äidinkieli, kulttuuri tai uskonto ei muutu Suomen kansalaisuuden saamisen yhteydessä ja maahanmuuttaja kuuluu edelleen etniseen vähemmistöön. (Säävälä 2009, 21.)

Kulttuurilla tarkoitetaan jonkin yhteisön piirissä omaksuttua elämäntapaa sekä maailman hahmottamisen ja mielekkääksi kokemisen tapaa. Ihmisen keino elää, toimia ja uskoa katsotaan kulttuuriksi. Asioita, jotka ovat opittuja, joihin kasvetaan ja jotka koostuvat asioista, joita on opittu uskomaan, tekemään ja arvostamaan, voidaan kutsua kulttuuriksi. Nykyään Suomessa elää ihmisiä eri kulttuureista ja he pyrkivät elämään keskenään tasa-arvoisina. Ihmisen maailmankatsomus ja käsitys oikeasta ja väärästä ovat kulttuurisia ominaisuuksia, hänen ajatuksensa olemassaolosta, elämäntehtävästä ja merkityksestä myös luetaan kulttuurisiksi. Vielä muutama vuosi sitten suomalainen palvelujärjestelmä ei ottanut huomioon monikulttuurisuutta ja kaikki palvelut oli suunnattu suomalaisen yhteiskunnan tarpeisiin. Vasta 2000-luvulla monikulttuurisuudesta alettiin puhua ja miettiä, miten jokainen ihminen Suomessa saisi hänen kulttuuriaan vastaavaa palvelua. (Räty 2002, 42.)

2.3 Seksuaalikasvatus Venäjällä

Neuvostoliiton aikana seksuaalikasvatuksen opetuksessa otettiin kuuluisan opettajan Zalkindin teorian käyttöön. Zalkind oli Freudin teorian jälkeläinen ja yritti yhdistää Freudin postulaatit marxilaiseen ideologiaan. Zalkindin mielestä seksuaalisuutta ja sek-

suaalisia tarpeita pitää tiukasti säännellä ja valvoa, yhteiskunnan on säädeltävä kaikki seksielämään liittyvä, seksuaaliseksi kumppaniksi hyväksytään ainoastaan puoliso, joten seksi ennen avioliittoa on kielletty. (Hripkova 1985, 21–39.)

Venäjän tutkijoiden mukaan sukupuoli on biososiaalinen ominaisuus. Geenien rakenteita merkitään ”bio”-sanalla, ja ihmisten käyttäytymiseen, toimintaan ja vaikutukseen yhteiskuntaan liittyy sana ”sosiaalinen”. Tutkija Arutynovin mukaan seksuaalisuus sosiaalisena ilmiönä koostuu kolmesta osasta: ajatuksesta itsestään erään sukupuolen edustajana, ajatuksesta sukupuolen arvosta ja käyttäytymismallin valinnasta (Kolesov 2006, 31). Kuitenkin eri tutkijoilla on erilaisia käsitteitä seksuaalikasvatuksesta ja sen sisällöstä. Venäläinen tutkija Hripkova määrittää seksuaalikasvatuksen prosessina, jonka tavoitteena on kehittää ominaisuuksia, luonteensa sekä yksittäisiä piirteitä, jotka määrittelevät ihmisen suhteita vastakkaisen sukupuoleen. (Hripkova 1985, 18, 202.)

Toinen venäläinen tutkija Bochkareva suhtautuu seksuaalikasvatukseen kuin ystävyyteen tyttöjen ja poikien välillä. Tärkeää on seksuaalinormien ja uskomuksien, myönteisten suhteiden ja lähestymistapojen muodostuminen ottamalla huomioon sukupuolen erityispiirteet. Vastaava ajatus on Kostyashkinilla - seksuaalikasvatus on osa moraalista opetusta ja sen erityisenä kohteena on ihmissuhteiden ja sosiaalisten taitojen kehitys. (Hripkova 1985, 101.)

Teoreettisen perustan nyky-Venäjällä käytävälle seksuaalikasvatukselle ovat luoneet tutkijat Kolesov ja Silverova. Heidän mukaansa seksuaalikasvatuksessa olisi otettava huomioon seuraavat periaatteet: sukupuoli on tärkein osa ihmisen identiteettiä ja seksuaalikehitys on käsiteltävä sukupuolen kautta. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena olisi sukupuolen oikeudenmukaisen kuvaa luominen ja mies- tai nainen-roolin tukeminen. (Kolesov 2006, 53–71.)

Venäjällä yleisessä ortodoksisessa uskonnossa seksuaalisuutta pidetään hyvänä, positiivisena asiana, joka mielletään ihmisen perustarpeeksi. Kirkon mielestä seksuaalisuus on Jumalan lahja ihmiselle ja siksi sitä kunnioitetaan ja suojellaan. Venäläisten mielestä seksuaalisuus ei ole vain fyysinen tarve, vaan myös psyykkinen ja hengellinen tarve. Ortodoksisessa uskonnossa katsotaan, että ihminen on luotu seksuaaliseksi olennoksi ja venäläiset seksuaalisuus käsitellään myös osana avioliittoa. (Brusila 2008, 17–19.)

Venäjällä yhteisö käsittelee seksiä vuorovaikutuksena, jossa kaikki on sallittua, jos vain et loukkaa toista. Vaikka avioliiton ulkopuolinen seksi katsotaan sellaiseksi teoksi, joka aiheuttaa turvattomuutta ja epäjärjestyttä, se on viime aikoina tullut hyväksyttäväksi. Seksuaalikasvatus aloitetaan silloin, kun nuori on aikuisten mielestä siihen valmis. Venäjällä tapahtuvassa seksuaalikasvatuksessa opetetaan seksin merkitys fyysisesti, psyykkisesti ja hengellisesti, ja nähdään seksuaalisuus osana nuoren luonnollista kehitystä. Seksuaalikasvatuksessa olisi tärkeää painottaa sen olevan osa ihmisen kokonaisuutta. Positiivisen kokemuksen kautta nuori pystyy luomaan luonnollisesti terveettä seksuaalisuutta ja oppii seksuaalisen kanssakäymisen tapoja. Seksuaalikasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on näyttää nuorille, että seksuaalisuudessa fantasialle ei ole rajoja. (Brusila 2008, 27)

Tutkimukset osoittavat että Neuvostoliiton aikana ja nyky-Venäjällä ei ole vielä tervettä seksuaalikulttuuria ja seksuaalisuutta käsitellään ainoastaan seksuaalisen kanssakäymisen välineenä. Terveen seksuaalikulttuurin puuttumisen vuoksi Venäjällä on suuri määrä seksirikoksia eli raiskauksia ja pedofiliaa. Venäläisen koulun opetussuunnitelmiin ei kuulu erillistä seksuaaliopetusta, vaan kaikki seksuaalisuuteen liittyvä tieto tulee yhteisöltä tai vanhemmilta. Neuvostoliiton aikana masturbaatio ja homoseksuaalisuus oli ankarasti kielletty ja vain tyypilliset heteroparit hyväksyttiin. Seksitaudit ja abortit ovat Venäjällä edelleen yleisiä. Nuoret eivät saa virallista koulutusta raskauden ehkäisyyn ja vanhemmat eivät yleensä käsittele asiaa perheen sisällä. (Kon 2000, 202–203, 211–212.)

Maailmamme näkee että venäläiseen kulttuuriin kuuluvat ylelliset asut, meikit ja hiusten moninaiset kampaukset. Usein syntyy tilanne, jolla nainen ei käynyt töissä vaan mies rahoittaa perheensä. Näin nainen tulee riippuvaiseksi miehestä ja naisen elinehto alkaa olla miehensä seksuaalinen miellyttäminen. (Kon 2000, 68.) Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, Perestroikan aikana, alkoi uusi kausi, jolloin julkisuuteen tuli homoseksuaalisuuden hyväksyntä, eroottiset taiteet ja seksiin erikoistuneet lehdet. Kuitenkin eroottinen taide sekoitetaan usein pornografiaan, joka ei se ole vielä Venäjällä sallittua. Venäjällä ei tunneta laillista pornografiaa ja pornografian levittäminen on laitonta edelleen. (Kon 2000, 546.)

Hripkovan teoksessa mainitaan että monet venäläiset psykologit uskovat, että lapset saavat seksuaalikasvatusta ns. kadulta ja koulusta eikä perheestä seuraavista syistä:

1. Vanhemmat tai lapset eivät osaa käsitellä seksuaalisuuteen liittyvää teemaa hämmentymättä, eli he eivät yksinkertaisesti pysty keskustelemaan aiheesta ("Isä sanoi, että pitäisi puhua tästä äidin kanssa ja äidillä oli aina kiire.")
2. Vanhemmat odottavat lapsen esittävän heille kysymyksiä seksuaalisuudesta, mutta lapset eivät kysy tai vanhemmat eivät kuule kysymystä epäsuorassa muodossa.
3. Vanhemmat eivät yksinkertaisesti tiedä vastauksia - paitsi yksinkertaista tietoa, esim.: "Mistä vauvat tulevat?"
4. Usein ihmiset, jotka ovat saaneet erityistä koulutusta, muun muassa opettajat, pystyvät kertomaan lapsille tietoja selkeästi, tehokkaasti ja puolueettomasti, toisin kuin vanhemmat, jotka ovat emotionaalisesti kiintyneet lapsiinsa vaikka se on aivan luonnollista ja oikein.
5. Murrosiässä lapsi kohtaa uusia haasteita, jotka ovat tyypillisiä nuoruusiässä, ja hän halua voimakkaasti aloittaa seksielämän itsenäisyyden saavuttamiseksi. Lapsi ei pysty ymmärtämään, miksi vanhemmat ovat huolissaan hänen sukupuolielämästään.
6. Useimmissa perheissä lapsilla on hyvin vähän mahdollisuuksia puhua sukupuolestaan ja seksuaalisuudestaan heidän ikäisensä kanssa, vaikka nämä keskustelut auttaisivat valmistautumaan aikuisikään, opettaisivat heitä tekemään viisaita päätöksiä ja ottamaan niistä vastuutta.
7. Luokassa voidaan luoda turvallinen tilanne, jossa nuorten on helpompi puhua ja on mahdollista oppia hiljaisuudessa kuuntelemalla muiden kertomuksia.

Nykyäänkin Venäjällä useimmat vanhemmat järkyttyvät oppitunneista, joilla viidesluokkalainen oppii käyttämään kondomia tai kahdeksaluokkalainen keskustelelee seksistä. Ortodoksinen kirkko tunnustaa seksuaalisuuden tarpeellisuuden osana hienotunteisuutta ja vakiintuneita periaatteita. Kirkon mielestä koulun pitäisi tarjota yhdessä perheen kanssa lapsille ja nuorille tietoa sukupuolten välisistä suhteista ja ihmisen kehosta. Kuitenkin venäläiset koulut eivät edelleenkään järjestä seksuaalikasvatusta. Monilla vanhemmilla Venäjällä on edelleen ennakkoluuloja seksuaalisuuteen ja seksuaalisuudesta kertovaan kirjallisuuteen (Kon 2000). Esimerkiksi Higlingin kirjan "Miten puhua lapselle seksistä" sisältöön, jossa kerrotaan, että esikoulussa lapsi pitäisi tietää mm.:

- sukupuolielimen nimet (penis, kivekset, kivespussi, peräaukko, vulva)
- miten tapahtuu seksuaalinen kanssakäyminen
- että lapsi syntyy emättimen kautta.

Alan Guttmacher Instituutin asiantuntijoiden mukaan vain 43 prosenttia venäläisillä teini-ikäisiltä, joilla on seksuaalinen kokemus, käyttää kondomia, myös 57 prosenttia on sitä mieltä, että he eivät tarvitse ehkäisyä. Tilastotietojen perustella seksuaalikasvatus venäläisissä kouluissa katsotaan riittämättömäksi, monet opettajat eivät ole valmiita keskustelemaan ongelmista, mm. HIV:stä ja huumeiden käytöstä. (Kolesov 1998, 24.)

Ongelmat syntyvät siitä että Venäjällä ei ole edelleen selkeää seksuaalikasvatuksen opetussuunnitelmaa. Tutkijan Borisovin mielestä valtakunnallinen seksuaalikasvatuksen ohjelma auttaisi järjestämään tasokasta koulutusta paikallisella tasolla, monet yhdistykset voisivat toimia seksuaalikasvatuksen järjestäjänä koulun ohessa. Nykyään Venäjällä järjestetään erilaisia seksuaalikasvatusta tukevia ohjelmia, muun muassa Sosiaalinen mainos-ohjelma, Family Planning-terveydenhuollon ohjelma ja vastaavat. Kuitenkin tutkijat huomauttavat että monet ulkomaalaiset tutkimukset seksuaalikasvatuksesta ja kokemus sen järjestämisestä ei ole käytettävissä useimmille kansalaisille. (Kolesov 1998, 22–30.)

2.4 Seksuaalikasvatus Suomessa

Suomessa seksuaalikasvatusta käytetään uutena käsitteenä seksuaaliopetuksesta. Seksuaaliopetus on kouluissa tai neuvoloissa tapahtuvaa seksuaalisuuteen liittyvää opetusta. Suomessa koulujen seksuaaliopetusta kehitettiin 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa ja tämän ansiosta nuorten tieto seksuaalisuudesta lisääntyi. Nykyään kaikki koulut ovat ottaneet seksuaalikasvatuksen käyttöön osana opetussuunnitelmaansa ja sitä käsitellään terveystietona edustamassaa terveyttä ja seksuaaliterveyttä. Nuoret saavat ajankohtaista tietoa seksuaalisuudesta, seksuaalioikeuksista ja ehkäisystä, opettajan lisäksi asiantuntijana voi toimia myös terveysneuvolan henkilökunta. (Kontula – Meriläinen 2007, 9–10; Sosiaali- ja terveysministeriö 2007.)

Seksuaalikasvatuksen antajana toimii yleensä peruskoulu opintosuunnitelman ja koulu-terveydenhuollon sääntöjen mukaisesti. Kunnat, jotka ovat vastuussa kouluterveyden

huollosta, valvovat oppilaiden ja opiskelijoiden terveydenhuoltoa. Kansainterveyslain mukaan kouluterveydenhuolto tulisi olla kaikkien saatavilla sukupuolesta tai välimatkasta riippumatta. Seksuaalikasvatus on kouluterveydenhuollon osa ja se tulee sisältyä kuntien hyvinvointistrategiaan, joka on osana terveys-, sosiaali- ja sivistystoimien toimintasuunnitelmaa. Lakisääteiseen seksuaalikasvatukseen kuuluu muun muassa ehkäisyneuvonta ja tartuntatautien ehkäisy. (Oppilaan hyvinvointi ja oppilashuolto 2002.)

Yleisen käytännön mukaisesti suomalaisissa kouluissa seksuaalikasvatusta antaa opettaja tai kouluterveydenhoitaja. Opetusta annetaan seksuaalikasvatukseen liittyvät materiaalit videoiden ja keskustelun kautta. Seksuaaliopetusta ja neuvontaa nuorille pitää järjestää tasavertaisesti ja Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmaan perustaen (Martikainen-Ata & Vesivalo 2009). Toimintaohjelma 2007–2011 edistää väestön seksuaali- ja lisääntymisterveyttä, ohjelmassa käsitellään seksuaali- ja lisääntymisterveyden peruspalvelun neuvontaa ja muistutetaan järjestäjää että neuvontaa annettaessa pitäisi ottaa huomioon sukupuolten tasa-arvoa, erilaisia vähemmistöjen ja erityisryhmien tarpeita. Ohjelman tavoitteena on myös se, että ammattilaiset saavat erikois- ja täydennyskoulutusta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Toimintaohjelma 2007–2011, 3–37.)

Sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee järjestämään seksuaalikasvatusta lähipalveluina eli koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa tai terveyskeskuksissa. Nuoret miehet saavat seksuaalikasvatusta viimeistään asepalveluksen yhteydessä. Tutkimukset osoittavat että suurin osa nuorista on kokenut ensimmäisen yhdynnän 14–17-vuotiaana, joka tarkoittaa että seksuaaliopetusta on annettava jo peruskoulussa. Nykypäivänä on tärkeää kehittää ja ylläpitää asiantuntijoiden tuottamaa ja tarkistamaa seksuaaliterveyteen liittyvää verkkosivustoa, joka voi olla osa opetusprosessia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Toimintaohjelma 2007–2011, 3–41.)

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistanut toimet, jolla nuoren seksuaaliterveyttä voidaan tukea opiskeluterveydenhuollossa. Suosituksen mukaan nuoren pitää saada yksilöllinen, ymmärrettävä sekä tieteellisesti todettu terveysneuvonta. Opiskeluterveydenhuollon pitää kiinnittää erillistä huomiota nuorten miesten neuvontaan ja seksuaaliopetusta antavan työntekijän tulisi saada täydennyskoulutusta tai työnohjausta, mikäli tilanne sitä vaatii. Sosiaali- ja terveysministeriön suosituksen mukaan seksuaalineuvontaa annetaan

kaikille ikään, sukupuoleen tai seksuaaliseen sukupuoleen suuntautumista katsomatta. Nykyään Suomessa seksuaaliopetusta annetaan tasavertaisesti molemmille sukupuolille, ja vaikka tuntimäärät ovat lisääntyneet, sisältö koetaan yhä vajaaksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Toimintaohjelma 2007–2011, 3–41.)

Seksuaaliopetuksen sisältö käsittelee edelleen rikoksiin liittyvät asiat, kuten lasten hyväksikäyttö ja seksuaalinen ahdistelu. Väestöliiton toimintaohjelman mukaan pitäisi tehdä mm. klamydian seulontaa kaikille alle 25-vuotiaille aikuisille ja nuorille ja HPV-rokotteen otettava koulujen rokotusjärjestelmään. (Ihalainen – Jääskeläinen 2008, 24–25; Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma 2006.)

2.5 Monikulttuurisuuden ilmiöt seksuaalikasvatuksessa

Monikulttuurisuus on uusi termi joka tarkoittaa erilaisten ihmisten olemassaoloa yhteiskunnassa, ja jotka omaavat yhteisöön yksilöllisen kulttuurinsa. Maahanmuuttajan määrä lisääntyy jatkuvasti ja sen kautta kansakin lisääntyy, eli Suomesta on kasvanut monikulttuurinen maa. Kulttuurin kautta maahanmuuttaja tarkastelee uusi kotimaansa. Maan kulttuurin kautta ulkomaalainen pääsee yhteisöön käyttämällä yhtenäistä käyttäytymismallia. (Räty 2002, 46–47.)

Ensimmäinen maahanmuuttajien elinolotutkimus tehtiin vuonna 2002. Maahanmuuttajat, jotka asuvat Suomessa ja pitävät maata kotimaana, kärsivät tutkimuksen mukaan työttömyydestä enemmän kuin kantaväestö, koska monet maahanmuuttajista, varsinkin venäläisiä, pitävät ansiotyötä tärkeämpänä kuin suomalaiset. Tutkimuksen aikana kaikista maahanmuuttajista noin 30 prosenttia on työttömänä, nykyään työttömyysaste vielä isompi. Voidaan sanoa että maahanmuuttajien työttömyysaste on suomalaisten verrattuna kolmikertainen. Tutkimukset osoittavat että, vaikka maahanmuuttajalla olisi riittävä koulutus, ammattitaito ja kielitaito, ulkomaalaisista juurista tulee este työn saamiseksi. Jopa Suomessa hankittu tutkinto ei katsota maahanmuuttajalle eduksi. Työnsaantia heikentävät usein työnantajien ennakkoluulot ja työnhakijan heikko suomen kieli. Moni maahanmuuttaja kokee, ettei heitä arvosteta tarpeeksi työelämässä ja he saavat yleensä töitä koulutustaan vastaamattomilla aloilla. (Väänänen ym. 2009, 20–56.)

Suomeen muuttaa koko ajan enemmän ihmisiä eri kulttuureissa. Kuitenkin maahanmuuttajia Suomessa huomattavasti vähemmän kun Keski-Euroopassa ja muissa Pohjoismaissa. Vuonna 2013 Suomessa asui noin 200 000 maahanmuuttajaa. Suomessa on enemmän työikäisiä maahanmuuttajia kuin eläkeikäisiä. Kaikista maahanmuuttajien ikärakenneryhmistä eläkeikäisten osuus on vain kuusi prosenttia (Tyttojen talo 2014). Siksi on tärkeä järjestää seksuaalikasvatukseen liittyviä palveluita myös maahanmuuttajille, koska suuri osa työikäisistä kuuluu myös lisääntymisikäisiin. Maahanmuuttajien synnyttäneiden lasten määrä on keskimäärin suurempi kuin suomalaisten naisten. Venäläisillä naisilla, jotka ovat asettuneet Suomeen, on yleensä enemmän lapsia, kuin omassa kotimaassaan. Uskotaan että joskus tulee selvittää vaikuttaako venäläisten lapsiluku seksuaali- ja lisääntymisterveyden neuvonnan puutteeseen, vai onko kyseessä heidän oma valintansa lapsimäärästä. (Väänänen ym. 2009, 2–15.)

Viimeisinä vuosina monikulttuuriset avioliitot ovat lisääntyneet. Todettiin, että maahanmuuttajalapsilla ja -nuorilla on enemmän oppimisvaikeuksia, ja heidän oppimisvalmius on heikompaa kuin kantaväestön. Maahanmuuttajalasten ja -nuorten syrjintä-, rasismi- ja kiusaamiskokemusten yleisyydestä ja peloista ei ole tietoa, mutta huomattiin, että nämä seikat heikentävät mielenterveyttä, ja vaikuttavat kouluttautumista aikuisina. Toisesta maasta muuttaneet ihmiset osallistuvat vielä vähän suomalaisiin yhdistyksiin ja maahanmuuttajien perustettujen yhdistyksien toiminnassa painottuvat kulttuuristen traditioiden säilyttäminen, mutta niitä voisi auttaa suuntautumaan enemmän suomalaiseen yhteiskuntaan ja kotouttamiseen maassa. (Väänänen ym. 2009, 19–32.)

Opinnäytetyön kirjallisuudesta mainitaan eri tekijöitä, jotka vaikuttavat ulkoapäin maahanmuuttajanuorten suhtautumiseen seksuaalikasvatukseen. Näiden tekijöiden eli mm. perhe, kulttuuri, elämän historia rooli kotouttamisessa ja suomalaiseen yhteiskuntaan samaistumisessa on valtavan suuri. Seksuaalisuuden ilmenemismuodoissa löytyy sekä yhtäläisyyksiä että eroja suomalaisnuorelta. Esimerkiksi maahanmuuttajanuori voi käyttäytyä ryhmässä suomalaisnuoren tapaan ujostellen, mutta joskus nuori voi myös kokea, etteivät käsiteltävät asiat koske häntä ja jopa kieltäytyä osallistumasta. Monilla venäjänkielisellä nuorilla on seksuaalikasvatuskysymysten lisäksi erityiskysymyksiä, joihin yleinen seksuaalikasvatus harvoin pystyy vastaamaan. (Martikainen-Ata & Vesivalo 2009, 21.)

Nykyään venäjänkieliset muodostavat Suomessa suurimman maahanmuuttajaryhmän. Suomessa asuvat venäjänkieliset eivät ole homogeeninen ryhmä, vaan heidän joukossa on monia eri kulttuurisia, sosiaalisia ja etnisiä ryhmiä. Neuvostoliiton inkerinsuomalaiset paluumuuttajat, perhesiteiden takia muuttaneita sekä työn ja opiskelun perässä Suomeen tulleita ihmisiä elävät eri tavalla ja jopa puhuvat eri kielillä. Aktiivisesti maahanmuutto Suomeen on alkanut 1980 luvuilla ja on kestänyt jo niin kauan, että merkittävä osa venäjänkielisistä on syntynyt Suomessa tai asunut täällä suurimman osan elämästään. Tutkijoiden mukaan ortodoksin uskonnon maissa kulttuurilla on vahva asema ja kirjallisuuden opettaminen alkaa jo varhaiskasvatuksessa ja jatkuu koulussa ja ammattioppilaitoksissa. Venäjänkielinen kirjallisuus seksuaalisuudesta osoittaa, että maan kulttuurilla on suuri merkitys ja vaikutus terveyteen. (Pohjanpää, Paananen & Nieminen 2003.)

Eri alan tutkimusten mukaan maahanmuuttajilla on usein erilainen ymmärrys seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä kuin valtaväestöllä ja tutkijoiden mielestä tähän vaikuttaa vahvasti perheen ja perinteisten ajattelumalli. Ihmiset aika harvoin puhuvat seksuaalisuuteen liittyvistä asioista virallisella tasolla, ja, kun eri kulttuureiden edustajat kohtaavat, kohtaavat myös kunkin kulttuurisesti opitut arvot ja uskomukset, elämänhistoriat ja persoonat. Juuri tästä syystä jokainen kohtaaminen on ainutlaatuinen eikä se koskaan voi olla täysin objektiivinen. Kohtaamisen aikana välitetään tietoa ja vaikutelmia ja, jos välittyminen ei toimi, voi seurauksena olla väärinkäsityksiä tai loukkaantumisia. (Ruutu, 2006, 2-3.)

2.6 Seksuaalikasvatus opetuksessa

Tutkimukset näyttävät että usein seksuaalikasvatuksen tavoitteina pidetään oman kehon ja sen muutosten tiedostamista, turvallista kasvatusta sekä seksuaalisuuden ymmärtämistä. Kuitenkin seksuaalikasvatustunneilla ei pitäisi pyritä vain tiedon välittämiseen, vaan nuorten tulisi oppia myös käyttämään tietoja ja taitoja arkipäivän tilanteissa. Nuorten pitäisi oppia puolustamaan ja suojelemaan omaa yksityisyyttä ja tuntea oman yksityisyytensä rajat. Opettajat ja vanhemmat välittävät seksuaalikasvatuksen avulla nuorille myönteistä ja yhteiskunnan normien mukaista asennetta. Tavoitteena olisi se että nuori

osaisi asennoitumaan omaan seksuaalisuuteensa luonnollisena osana käyttäytymistään sekä käyttäytymään yhteiskunnan sallimien tapojen mukaisesti.

Seksuaalikasvatuksen tavoitteiden asetteluun opetusprosessiin aina vaikuttavat oppilaiden tarpeet sekä se, mitä seksuaalikasvattajat pitävät tarpeellisena. Kattavien tavoitteiden muodostaminen sekä niiden sisällyttäminen on pitkä prosessi, ja tästä johtuen seksuaalikasvatuksen järjestäminen saattaa olla hankalaa varsinkin aloittavalle opettajalle. Toivotaan että opetussuunnitelmissa määriteltäisiin tarkemmin seksuaalikasvatuksen tavoitteet ja sisällöt ja seksuaalikasvatus olisi selkeämpi ja helpompaa. Seksuaalikasvatuksen toteuttamista pitäisi myös jatkuvasti arvioida. (Liinamo 2009, 26—29.)

Päävastuu seksuaalikasvatuksen toteutuksesta koulussa on yleensä opettajilla, ja heilläkin on yleensä paras oppilaantuntemus, mikä edesauttaa esittämään arkoja ja intiimejä asioita. Nykykäytännön mukaan seksuaalikasvatuksen toteutukseen voivat osallistua monet eri ammattiryhmät ja myös nuorten vanhemmilla on hyvin merkittävä rooli seksuaalikasvatuksen antamisessa. Seksuaalisuus on kiinteä osa meidän elämää, eikä seksuaalikasvatusta voi käsitellä pelkäksi kouluaineeksi. Kasvatustyössä tulee ottaa huomioon lapsen ja nuoren iän ja kehitystason lisäksi sukupuoli sekä hänen uskonnolliset ja kulttuuriset lähtökohdansa, joten seksuaalikasvatus antisi parhaat eväät yksilön kehitysvaiheisiin. Kasvatuksen tärkeänä tavoitteena on itsetunnon, joka on kaiken hyvinvoinnin perusta, kehittäminen ja sitä rakennetaan pienestä pitäen. (Liinamo 2009, 36—37.)

Jos ihminen tuntee olevansa arvokas, tärkeä ja tarpeellinen, hän osaa myös suojata itseään. Oikean tiedon ja hyvän itsetunnon avulla voidaan myös ehkäistä monenlaista riskikäyttäytymistä. Nykykouluja haastetaan huomioimaan seksuaalista monimuotoisuutta, sukupuolisensitiivisyyttä ja monikulttuurisuutta. Lisäksi pitäisi ottamaan huomioon nykypäivän haasteita, jotka ovat median, erityisesti pornon, tuottamat vääristyneet mielikuvat ja tavoitteet liittyen muun muassa kehoon, ihmissuhteisiin ja seksiin. (Väestöliitto 2009.)

Kodin vastuuta seksuaalikasvatuksen antajana lisä se että seksuaalisuuden toteutuminen tapahtuu erityisesti vapaa-aikana ja perheiden elämäkatsomukset merkittävästi vaikuttavat siihen, mitä odotetaan koulussa tapahtuvasta seksuaalikasvatuksesta. Opettaja seksuaalikasvattajana on kunnioitettava vanhempien mielipiteitä ja toiveita, vaikka ammat-

tilaisen omat näkemyksensä olisi ristiriidassa vanhempien näkemysten kanssa. Opetuksessa ammattilaiset opettajat käyttävät erilaisia seksuaalikasvatusmateriaaleja, joita on saatavilla nykyään aika hyvin. Seksuaalisuuteen ja sen opetuksen toteutukseen vaikuttavat monet eri tekijät, mm. yhteisön asenteita ja mielipiteitä seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta, jotka vaikuttavat opetuksen toteutukseen. Yhteiskuntamme normit ja asenteet vaikuttavat siihen, millaisia asioita pidetään hyväksyttävänä ja mitä on hyödyksi lapsille ja nuorille. Ajoissa annettava seksuaalikasvatus olisi mielestäni hyödyksi sekä lapsille perheineen, terveydenhuollon henkilöstölle että myös kaikenikäisille ihmisille yleensä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2001.)

Perheen ja vanhempien näkemykset seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta vaikuttavat merkittävästi seksuaalikasvatuksen toteutukseen kouluissa. Vanhemmat jotka ovat kielteisesti suhtautuvat lastensa seksuaalikasvatukseen, voivat rajoittaa seksuaalikasvatuksen antamista tai jopa kieltää sen kokonaan. Kuitenkin, vaikka koti kieltäisi seksuaalikasvatuksen, nuoren seksuaalisuus on olemassa. Nuori, jolla ei ole riittävästi tietoja ja taitoja seksuaalisuudesta on vaikea suhtautua omaan seksuaalisuuteensa luonnollisesti. Tästä johtuvan ongelmien lisäksi he voivat ilmaista seksuaalisuuttaan sopimattomilla tavoilla, joka aiheuttaa vaikeuksia monissa eri tilanteissa. Seksuaalisuuteen liittyvien ongelmien ratkaiseminen on hyvin vaikeaa, jos kouluissa ja kodeissa noudatetaan erilaisia seksuaalikasvatukseen liittyviä periaatteita ja juuri siksi koulun ja kodin yhteistyö olisikin tarpeellista. (Martikainen-Ata & Vesivalo 2008, 17–21.)

Opettajan on hyvä muistaa että seksuaalikasvatuksen toteuttajan oma persoonallisuus vahvasti vaikuttaa seksuaalikasvatuksen toteutukseen. Ennen opetuksen antamista opettajan pitäisi hyväksyä oma seksuaalisuutensa, jotta hän voisi käsitellä seksuaalisuuteen liittyviä asioita nuorten kanssa luontevasti. Seksuaalisuuden ymmärtäminen vaatii aina omakohtaisen kokemisen ja ymmärtämisen ja ilman oman seksuaalisuutensa tuntemista ja hyväksymistä ei voi hyväksyä eikä ymmärtää muiden seksuaalisuutta. (Karkaus Rikberg 2000, 294.) Ammattilaisen opetuksen antaminen vaadi seksuaalikasvattajalta alan koulutusta, jolla voitaisiin todennäköisesti muuttaa asenteita myönteisemmäksi ja parantaa seksuaalikasvatuksen tasoa. Ammattilaisten tulisi jatkuvasti päivittää seksuaalikasvatukseen liittyvää tietoa ja puhua avoimesti oppilaiden kanssa seksuaaliterveyteen liittyvissä asioissa. Opetussuunnitelmassa pitäisi varata tila terveystarkastukselle, jossa

käsiteltäisiin seksuaalisuutta, seksuaaliterveyttä, itsemääräämisoikeutta sekä suojautumista hyväksikäytöltä ja väkivallalta. (Kontula – Meriläinen 2007, 31–57.)

Suomi on kaksikielinen maa jolla on runsaasti kokemusta mm. kielikylvyistä ja muusta kaksikielisyyden tukemisesta ja mielestäni tätä kokemusta olisi mahdollista nykyistä enemmän hyödyntää myös seksuaalikasvatuksessa. Maahanmuuttajien tiedot ehkäisystä, seksuaalisista oikeuksista, sukupuolitaudista ja raskaudesta ovat selvästi heikommat kuin suomalaisnuorten. Kuitenkin suomalainen opetussuunnitelma eikä perusterveydenhuolto eivät ota huomioon maahanmuuttajanuoria. (Kansanterveyslehti 2006/7, 12–13.)

Eri tutkimukset ovat todenneet että maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden tarpeisiin vaikuttaa moni tekijä, mm. maahanmuuton syy, ikävaihe, perhetilanne, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen ja kulttuuritausta. Maahanmuuttajien seksuaalisuuteen myös vaikuttaa menneisydessä koetut traumat ja väkivallan kokemukset. Seksuaalisuuteen liittyvän palveluiden kysyntään vaikuttaa kielitaito, koulutustausta ja kulttuuritausta, maahan muutoksen vaihe, sekä sosioekonominen tilanne lähtömaassa ja Suomessa. Maahanmuuttajalla ilmenee ongelmat kieli- ja kommunikaatitasolla, sillä seksuaalikasvatuksessa käytetään ammattisanastoa, jota he eivät tunne. Usein maahanmuuttajilla on hallussaan ainoastaan puhekieli, eli kieli jolla puhutaan kavereille. Opettajan kanssa yhteisen kielen puite johtaa väärinymmärryksiin ja aiheuttaa venäjänkielille maahanmuuttajille huonoja kokemuksia terveydenhuollon palveluissa. (Koskimies & Mutikainen 2008, 30–42.)

Tutkimukset myös osoittavat että suomalaisten sulkeutuneisuuteen ja kielteisiin asenteisiin maahanmuuttajia kohti vaikutti suomalaisten köyhyys 1990-luvulla, sekä myös kansalaisten vähäinen kokemus maahanmuuttajista. Rasismi ja ei-tasa-arvoinen kohtelu on valitettavasti yleistä vielä tänä päivänäkin. On olemassa suomalaisia jotka kokevat, että maahanmuuttajista on enemmän haittaa kuin hyötyä, ja ulkomaalaiset vievät suomalaisilta työpaikkoja ja vähentävät valtion resursseja. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2001.)

Kuitenkin Suomessa kansalaisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan ovat muuttumassa koko ajan positiivisemmiksi. Nykyään Suomeen muuttaneista suurin maahanmuuttajaryhmä ovat venäläiset, josta suurin osa on muuttanut asumaan pääkaupunkiseudulle ja

Etelä-Karjalaan. Vuonna 2012 pääkaupunkiseudulla asui lähes 120 000 ulkomailla syntynyttä ihmistä. Määrä vastaa noin 11 prosenttia pääkaupunkiseudun asukkaista. (Martikainen-Ata & Vesivalo 2008, 14–18.)

Nuorten seksuaalikasvatus Venäjällä suosittelaan aloittamaan murrosiässä, kun nuori on tutkijoiden mielestä riittävästi kypsä. Seksuaalikasvattajaksi ehdotetaan vanhempia, joilta odotetaan oppineensa lapsilleen hygienia ja sukupuolten biologian alkeet. Venäläistentutkijoiden mukaan seksuaalisuus on olennainen osa fyysistä ja psyykkistä terveyttä, sekä nuorilla että vanhuksilla. He ovat huomanneet, että seksuaaliset tarpeet vanhuusiässä säilyvät paremmin ihmisillä, joilla on korkeampi älykkyys, joilla on parempi elämänlaatua ja jotka olivat seksuaalisesti aktiivisia jo nuorena. (Kolesov 2006, 21.)

Venäjällä seksuaalikasvatus nähdään määrätietoisena, systemaattisena emotionaalisten suhteiden kehittämisenä, kykyä hallita tunteita ja toimia oikeudenmukaisesti. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on seksuaalisen etiikan, estetiikan ja hygienian muodostaminen ja parisuhdeväkivallan välttäminen. Seksuaalikasvatuksen kautta nuori perehtyy sukupuolten väliset suhteiden kulttuuriin, oppi moraalista-esteettistä käyttäytymistä, kehittää kunnia, arvokkuutta, ystävyyttä, rakkautta ja uskollisuutta. Tunne-elämän lisäksi nuorelle muodostuu taitoja ja tottumuksia puhtaudesta ja siviilisestä käytöksestä. (Kolesov 2006, 17–62.)

3 OPINNÄYTETYÖN TEKEMINEN

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli perehtyä Suomessa järjestettävään seksuaalikasvatukseen maahanmuuttajan näkökulmasta ja selvittää, millaisia kokemuksia suomalaisesta seksuaalikasvatuksesta on venäläisillä nuorilla, millä tavalla seksuaalikasvatuksessa on venäläistä kulttuuritausta otettu huomioon ja voidaanko kehittää seksuaalikasvatusta maahanmuuttajalle.

Suomalaisten nuorten seksuaalikasvatusta on tutkittu paljon, mutta Suomessa asuvien maahanmuuttajanuorten seksuaalikasvatuksesta on hyvin vähän tietoa. Haluaisin tuottaa työssäni mahdollisimman eettisesti oikeaa tietoa, jota voitaisiin käyttää hyödyksi seksuaalikasvatuksen kehittämisessä. Teoriaosassa olen käsitteletty venäläisten kulttuurin sekä verrannut sitä suomalaisen kulttuuriin. Venäläisen kulttuurin valitsemiseen vaikutti se, että Suomeen tulleista maahanmuuttajista on eniten venäläisiä ja minä itse olen syntynyt Venäjällä ja puhuu venäjää äidinkielenä. Tutkijat ovat todenneet että maahanmuuttajanuorten vaikeus puhua seksuaalisuudesta ja ehkäisystä syynä on usein kulttuuri ja uskonto. Uskotaan että tieto nuorten taustasta olisi hyödyllinen, muttei välttämätöntä, ja työskentelyä maahanmuuttajanuorten parissa edistää enemmän oikea asenne kuin erityiskoulutus. (Brusila 2008, 21.)

Jokaisella meillä on oikeus seksuaalisuuteen ja siihen liittyvään oikeaan ja riittävään seksuaaliterveyttä käsittelevään tietoon. Suomessa tämä oikeus on kirjoitettu lakiin ja nykyään seksuaaliterveys kuuluu suomalaisen opiskelijaterveydenhuoltoon. Pitää kuitenkin muistaa että suomalaisen perusterveydenhuollon ja opetussuunnitelman tavoitteet perustuvat luonnollisesti kantaväestön tarpeisiin, eli ihmiseen joka on kasvanut Suomessa ja jolla on suomalaistyyppinen kulttuuritausta. Kuitenkin maamme kansainvälistyy ja monikulttuurisuus tuo omia haasteita. Esimerkiksi Venäjällä edelleen uskotaan, että seksuaaliset rikokset voivat johtaa sitä että nuorille oli kerrottu liian aikaisin seksistä. Venäjältä kotoisin vanhemmat voivat suhtautua kielteisesti lapsilleen annettavaan seksuaalikasvatukseen. (Martikainen-Ata & Vesivalo 2008, 19.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten suurta merkitystä maahanmuuttajanuorille tuli saadusta seksuaalikasvatuksesta ja miten koulutus on vaikuttanut kotouttamiseen yhteiskuntamme. Opinnäytetyön tavoitteena on pohtia, mitä ammattilaisten tulee ottaa huomioon suunnitellessaan ja toteuttaessaan seksuaalikasvatusta maahanmuuttajanuorille sekä kehittää seksuaalikasvatusta maahanmuuttajille osana kotouttamisprosessia.

3.2 Tiedonhankinta ja tutkimusmenetelmät

Toteutin opinnäytetyön kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa käsitelin venäläistä ja suomalaista kulttuuria ja tapoja. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on haastattelu ja tuloksen analysointi ja tuloksen saamiseksi haastattelin kolme venäjänkielistä nuorta. Analysoin tuloksia opittujen metodin käyttäen ja opinnäytetyöni on kiinteässä yhteydessä teoriaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002.)

Opinnäytetyön haastattelun toteutin avoimena tapaushaastatteluna, jossa käytin avoimia kysymyksiä ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. Olen odottanut haastattelusta selvitystä siitä, mitä haastateltava ajattelee, kokee ja tuntee seksuaalikasvatusta, sekä yritin auttaa näiden asioiden tulla esiin aidosti haastattelun aikana. Avoimen keskustelun kautta haluaisin selvittää, miten nykypäivänä annetaan seksuaalikasvatusta nuorille ja otetaanko huomioon heidän venäläistä taustaansa. Vastauksien kautta sain tietoa siitä, mitä ongelmia ja ristiriitoja on seksuaalikasvatuksessa. Suunnittelin haastattelun mahdollisimman hyvin etukäteen ja pohdin, mitä halusin selvittää. Esitin avoimia kysymyksiä, jolloin haastattava sai vastata vapaasti. Haastattelutilanteesta järjestin haasteltavan kotona, jossa me molemmat, sekä minä haastattelijana että nuori haastateltavana, olisi puolueettomalla maaperällä. Haastattelussa henkilö vastasi kysymyksiin vapaaehtoisesti ja voi keskeyttää haastattelun milloin tahansa. (Vuorela 2005.)

Haastattelutilaisuuden järjestäessäni olen varmistanut, että tutkittava on ymmärtänyt, miksi haastattelua tarvitaan, mihin se tulee, keitä ovat tutkijat ja että tutkimus on vapaaehtoinen. Haastattelussa en johdatellut tutkittavan vastauksia mitenkään ja kirjoitin vastaukset sellaisinaan papereihin. Lisäksi minun oli noudatettava ihmisarvon kunnioittamisen

periaatteita. Minua sitoo vaitiolovelvollisuus haastateltavaa henkilöä kohtaan, ja sen määrittelee Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 1992/785.)

Luottamuksellisuus ja tutkittavan anonymiteetti ovat tutkimuksen eettisesti merkitseviä keskeisiä asioita. Tästä johtuen käsittelin tuloksia luottamuksellisesti ja pidän haastateltavan henkilötiedot anonymoineina. Kaikki haastateltavan ja vanhempiensa antamat henkilökohtaiset tiedot olivat vain minun käytössä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 51–114.)

Järjestin haastattelutilaisuudet kolme kertaa, eri haasteltavan kotona ja heidän vanhempiensa luvalla. Keskustelu tapahtui kahden kesken, joten nuorten vastauksiin kukaan muu ulkopuolinen ei ole pystynyt vaikuttamaan. Haastatteluun kului aikaa noin 30 minuuttia ja toteutin sen toukokuussa 2013 Helsingissä ja Espoossa. Haastateltavat olivat 14, 14 ja 15-vuotiaat venäjänkieliset pojat ja tyttö, jotka ovat asuneet Suomessa vähintään kolme vuotta ja opiskelevat suomalaisessa peruskoulussa. Opinnäytetyöhön tarvitsin haastateltavalta henkilöltä ja hänen huoltajalta suullisen haastatteluluvan, jonka sain ennen haastattelun aloittamista. Haastateltavalle selitin, että haastattelussa saatua tietoa käyttäisin vain opinnäytetyössäni. Olin kertonut nuorille ja vanhemmille että haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja että he voivat keskeyttää haastattelun milloin tahansa.

Haastattelussa ilmeneviä asioita ja kokemuksia olen käyttänyt niin, ettei nuorten henkilöllisyyttä paljastettu. Varmistin myös, että maahanmuuttajanuori oli ymmärtänyt kertomani tiedon ennen haastattelun alkua. Lisäksi olen saanut nuorten vanhemmilta lupa käyttää henkilötietoja anonymisti eli nimettömänä. Saatekirje (LIITE 1) annettiin ennen haastattelun toteuttamisesta haastateltavalle luettavaksi.

3.3 Tutkimusaineiston analysointi

Opintovuosina olen oppinut että analysointi on hyvin monipuolinen prosessi. Teorian mukaan analyysitapoja ovat teemoittelu, tyypittely ja sisällönerittely. Opinnäytetyöni laadullisessa tutkimuksessa sisältöä analysoidaan tarkkojen sääntöjen käyttäen, ja se

sopiikin elämänläheisen ja kokemusperäisen tiedon aineiston analyysimenetelmäksi. Deduktiivisessa sisällönanalyysissä ohjataan teorian avulla käsiteltävien asioiden kulkua. Induktiivinen sisällönanalyysi perustuu näkemyksiin ja kokemuksiin tutkittavasta aiheesta. (Hirsjärvi ym. 2002, 135–220; Vilkka 2005, 100–138.)

Opinnäytetyön analyysi tapahtuu induktiivisen sisällönanalyysin tavoin. Teorian lisäksi olen käyttänyt haastattelussa saadut tiedot. Sisällönanalyysin avulla olen kuvannut sanallisesti tutkimustyön tuloksia. Aineiston analyysi eteni vaiheittain. Ensimmäisen vaiheen analyysiyksikkönä toimivat haastateltavien vastaukset, joista tein kokemuksia, joita käytin läpi haastattelun tuloksissa. Opinnäytetyön valmistuttua tuhosin kaikki haastattelun sisältävän materiaalit. (Hirsjärvi ym. 2002, 101–120; Vilkka 2005, 92–101.)

3.4 Tutkimuksen etiikka ja luotettavuus

Opinnäytetyöni tarkoituksella oli tuottaa luotettavaa ja eettisesti oikeaa tietoa. Käytin aikaa opinnäytetyöhöni yli kolme vuotta, joten uskon että se on riittävä aika luotettavuuden kartoittamiselle. Opinnäytetyön kautta sain kokemusperäisen tiedon siitä, miten venäläinen maahanmuuttaja koki Suomessa saadun seksuaalikasvatuksen. Tieteellinen tutkimus on prosessi, jossa on tärkeä muistaa luotettavuudesta ja kyvystä tuottamaan tutkittavasta ilmiöstä totuuden mukaista tietoa. Luotettavuuden mittaaminen tapahtuu erilaisten kriteerien mukaan, esimerkiksi uskottavuuden, vahvistettavuuden, refleksiivisyyden ja siirrettävyyden kautta. Tutkimuksen vahvistettavuus voidaan toteuttaa ohjaajan tai toisen tutkijan seurannan kautta, tutkimuksen refleksiivisyys antaa tutkijalle eväyttä huomaamaan omat vaikutuksensa työhön. (Vuorela 2005.)

Mielestäni tutkimuksen uskottavuus vastaa tutkimuksen totuudenmukaista kuvaamista tutkimuskohteesta. Olen pyrkinyt tuomaan tutkimuksen uskottavuutta esittämällä tutkimuksen tulokset tutkimuksen osallistujille, minun tapauksessa haastateltaville. Teorian mukaan tutkimuksen luotettavuutta lisää aika eli se, kuinka kauan tutkija on tekemisissä tutkimuksen kanssa. Olen työstänyt tutkimukseni melkein kolme vuotta ja mielestäni se antaa tutkimukselle riittävästi luotettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa olisi tärkeää,

että tutkijat kuvaavat omat lähtökohtansa työn alussa ja tutkimuksessa on riittävästi soveltamista muihin tilanteisiin. (Hirsjärvi & Sajavaara 2002, 201–212.)

Tieteellistä tutkimusta ohjaa lainsäädäntö. Oikeudellisesti laadullinen tutkimukseni perustuu Suomen perustuslakiin (731/1999), Henkilötietolakiin (1999/523), Lakiin lääketieteellisestä tutkimuksesta (986/1999) ja Lakiin potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992). Perustuslaissa säädelään ihmisen koskemattomuutta, yksityisyyttä sekä sivistyksellisistä oikeuksista ja opinnäytetyön tutkimus ei saisi vahingoittaa tutkittavia fyysisesti, psyykkisesti eikä sosiaalisesti. Myös pitää muistaa että tutkimuksesta saatava hyöty tulee olla suurempi kuin tutkimuksesta aiheutuva haitta. Haastattelua suunnitlessani ja tehdessäni olen ottanut tätä huomioon ja esittelin arkaluonteisia kysymyksiä seksuaalisuudesta hyvin varoin. Opinnäytetyössäni on paljon eettisiä näkökulmia, kuten se, että kyseessä on arkaluonteinen aihe. (Kylmä & Juvakka 2007, 127–129.)

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

4.1 Tulosten tarkastelu ja kehittämisehdotukset

Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia, jotka perustuvat YK:n ihmisoikeuksien julistukseen. Muun muassa kansainvälinen perhesuunnittelu järjestö IPPF (International Planned Parenthood Federation) sekä seksologien maailmanjärjestö WAS (World Association for Sexology) ovat kirjanneet seksuaalioikeudet. Näiden järjestöjen mukaan seksuaalioikeuksien toteutumisen ja seksuaaliterveyden kannalta oikeus tietoon ja koulutukseen on olennainen seksuaalioikeus ja seksuaalikasvatusta tulisi antaa sekä koulussa että sen ulkopuolella, jotta se tavoittaisi kaikki yhteiskunnan nuoret. (Helsingin kaupungin opetusvirasto 2000.)

Opinnäytetyön tulokset sain haastatteleamalla maahanmuuttajataustaista nuoria. Haastattelin kolmea venäjänkielisiä nuorta maahanmuuttajaa. Kun vertailin opinnäytetyön tuloksia opinnäytetyöni teoriaosaan, löysin paljon yhtenäisyyksiä. Venäjänkielisten nuorten kokemukset koulussa tapahtuvasta seksuaalikasvatuksesta olivat hyvin samanlaisia. Kaikki nuoret kokivat, että seksuaalikasvatuksessa ei ole otettu huomioon heidän kulttuuriaan, vaikka opetus oli järjestetty valmistavassakin luokassa. Maahanmuuttajanuorilla oli kielellisiä ongelmia, koska he eivät hallinneet seksuaalikasvatuksessa käytettyä ammattisanastoa.

Haasteltavien mielestä yhteisen kielen puuttuminen saattaa johtaa väärinymmärryksiin. Haastateltavien kotona tapahtuvaan seksuaalikasvatukseen vaikuttavat perheen kulttuuri ja seksuaaliset näkemykset ja yksikään haastateltava ei ollut saanut seksuaalikasvatusta kotonaan. Nuoret arvelivat sen johtuvan siitä, että vanhemmat katsoivat heitä olevansa liian nuoria käsittelemään niitä asioita. Venäjällä seksuaalikasvatus aloitetaan vasta silloin, kun nuori on valmis tähän.

Työni aikana tuli ilmi että maahanmuuttajanuorten seksuaalikasvatusta on tutkittu Suomessa ja Venäjällä hyvin vähän. Maahanmuuttajanuorista, seksuaalisuudesta tai seksuaalikasvatuksesta ei ole olemassa yleisiä määritelmiä, ja käytettävät termit ovat hyvin moniulotteisia käsitteitä. Tutkijoiden ja minunkin mielestäni heikot tiedot ja puuttuvat

taidot seksuaalisuudesta voivat lisätä maahanmuuttajan riskiä joutua hyväksikäytetyksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Tutkimuksessani pyrin selvittämään muun muassa, millaisia asioita liittyy maahanmuuttajan nuoruuteen ja seksuaalisuuteen, onko seksuaalikasvatus osa kotouttamista, miten maahanmuuttajaoppilaiden seksuaalikasvatusta järjestetään kouluissa ja millaiset tekijät vaikuttavat seksuaalikasvatuksen toteutukseen. Perehtymällä syvällisesti aineistoon sekä seksuaalikasvatukseen liittyvän kirjallisuuteen ja tutkimuksiin sain mielestäni kokonaisvaltaisen käsityksen maahanmuuttajanuorten seksuaalisuudesta, seksuaalikasvatuksesta sekä seksuaalikasvatuksen toteutukseen vaikuttavista tekijästä.

Opinnäytetyöni osoittaa, että kouluissa järjestetyillä seksuaalikasvatuksen tunneilla ei ollut otettu lainkaan huomioon erilaisesta kulttuurista tulevaa nuorta. Seksuaalikasvatus oli suunnattu ainoastaan suomalaisille nuorille, eikä haastateltavien venäläistä kulttuuria ollut huomioitu. Kaikki haasteltavat ovat sitä mieltä, että suurin ongelma on suomen kieli. Vaikka kaikki haastateltavat ymmärsivät kohtalaisesti suomen kieltä, heillä ei ollut seksuaalisuuteen liittyvää sanastoa, vaikeuksia tuotti myös erilaisten murre sanojen käyttö. Nuoret ymmärsivät identiteettinsä monipuolisena ja monikulttuurisena, heidän vastauksista ilmenee, että oma identiteetti voi muuttua riippuen ympäristöstä. Yksi haasteltavista totesi, että puhuessaan suomenkielisten kanssa hän kokee itsensä suomalaisiksi, mutta puhuessaan venäjänkielisille ystäville hän mieltää itsensä venäjänkieliseksi. Kahden kulttuurin omaksuminen voisi olla rikkaus yksilön tasolla – ja muistaa että kaksikielisyyttä voidaan hyödyttää yhteiskunnassamme!

Suomalaisnuorten seksuaalinen kehitys on heidän fyysiseen ikäänsä nähden pidemmällä kuin venäläistaustaisilla maahanmuuttajanuorilla. Tutkimukset osoittivat, että maahanmuuttajanuorilla on heikommät tiedot ehkäisystä, raskaudesta ja seksuaalisista oikeuksista suomalaisnuoriin verrattuna. Uskon, että nämä tutkimuksen tulokset voisivat auttaa opettajaa järjestämään seksuaalikasvatusta ottamalla huomioon nuorten kulttuuri ja ympäristö, koska ne määrittelevät nuorelle erilaiset lähtökohdat. Yksi haastateltavista koki, että hänen kehitystasonsa ei ole samanlainen kuin suomalaisnuorilla. Hän kertoi että, kun seksuaalikasvatusta annettiin koulussa, se ei ole hänelle tarpeen, ja hänen perheensä ei antanut hänelle tukea seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Hän myös ihmetteli, miksi seksuaalikasvatustunnilla kerrottiin, ettei nuorella ole kiire aloittaa sukupuolielä

mää, mutta silti haastateltava koki että opetuksessa puhutaan jatkuvasti vain ehkäisyä ja sukupuolitaudeista.

Tiedämme nykyään, että seksuaalisuus on ihmisen perustarve, joka on tärkeä osa ihmisyyttä ja jokaisen ihmisen persoonallisuutta. Kaikilla ihmisillä taustastaan riippumatta tulisi olla mahdollisuus kokea oma seksuaalisuutensa myönteisenä ja hyväksyttävänä asiana, sillä se on tärkeä osa ihmisen hyvinvointia. Seksuaalisuus kuuluu ihmisen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kuvaan ja se on tuntevana, aistillisena ihmisenä olemista, joka kuuluu ihmisyyteen koko elämän ajan. Eri ihmiset määrittelevät ja kokevat seksuaalisuuden eri tavoin ja seksuaalisuuden määritelmä voi muuttua ja kehittyä elämäkokemusten myötä. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 18.)

Peruskoulun seksuaalikasvatukseen liittyviä tavoitteita tuli ilmi perhe- ja terveystieteiden aihokokonaisuuksissa sekä monissa eri oppiaineissa: biologiassa, ympäristö- ja luonnontiedossa, elämäkatsomustiedossa sekä liikunnassa. (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994.) Näitä tavoitteita on sekä koulukohtaisissa, että henkilökohtaisissa opetussuunnitelmissa. Seksuaalikasvatuksessa välitetään tietoja ja opetetaan taitoja, jotka liittyvät ihmisenä olemiseen. (Bildjuschkin & Malmberg 2000. 41 – 62.)

Saadun tuloksen perusteella ehdottaisin, että tutkittaisiin laajasti Suomessa asuvia eri kulttuureista tulevia maahanmuuttajia. Olisi hyvä saada selville, millaisia ongelmia ja ristiriitoja ammattilaiset ovat kokeneet seksuaalikasvatuksen järjestämisessä maahanmuuttajille, erityisesti suurille kieliryhmille. Lisäksi olisi hyvä tutkia eri kulttuureista tulleiden naisten ja miesten mielipiteitä seksuaalikasvatuksen toteuttamisesta. Seksuaalikasvatusta pitäisi antaa nuorelle hänen yksilöllisen taustansa mukaan. Opinnäytetyön tulosten perusteella voin todeta, että maahanmuuttajien seksuaalikasvatusta tulisi kehittää entisestään tärkeänä osana kotouttamisprosessia. Seksuaalikasvatus maahanmuuttajille pitää antaa yksilöllisesti, tukemalla heidän kasvuaan ja terveyttään, kulttuuria ja perhetapojaan. Seksuaalikasvatuksen tunteja voisi laajentaa. Ristiriitoja voidaan minimoida perehtymällä maahanmuuttajanuoren kulttuuritaustaan, ottamalla huomioon mahdolliset kieliongelmat ja suunnittelemalla seksuaalikasvatusta kullekin ikäkaudelle sopivaksi.

Opinnäytetyöni teoriaosan ja haastattelun perusteella voin todeta, että venäläistä kulttuuria tai uskontoa ei ollut otettu huomioon seksuaalikasvatuksessa. Haastateltaville venäläisnuorille oli annettu samanlaista seksuaalikasvatusta kuin muullekin väestölle ja nuoret joutuivat itse hankkimaan seksuaalitietoutta oppituntien jälkeen. Kuitenkin Suomessa on hyviäkin esimerkkejä räätälöidystä seksuaalikasvatuksesta maahanmuuttajille silloin, kun nuoret ottivat omatoimisesti yhteyttä esimerkiksi oman kunnan terveyskeskusten neuvoloihin. (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen, Toimintaohjelma 2007–2011, 19–20.)

Olisi suotava että Suomessa seksuaalikasvatus olisi suunniteltu yksilöllisesti ja eri kulttuuria huomioimalla, koska monessa kulttuurissa seksuaalisuus on tabu, mikä vaikuttaa myös nuoren seksuaalitietoisuuteen ja seksuaaliseen kasvuun. Haastattelun aikana kävi ilmi, että haastateltavan suomalaistaustaiset toverit tiesivät paljon enemmän seksuaalisuudesta, sukupuolitaudeista sekä esimerkiksi ehkäisyistä kuin haastateltavat itse. Tutkijat toteavat, että Venäjällä suhtaudutaan avoimemmin seksuaalisuuteen ja venäläiset mieltävätkin seksuaalisuuden luonnolliseksi tarpeeksi, joka kuuluu jokaiselle ja josta saa nauttia. (Brusila 2008, 61–67.)

Venäläisissä perheissä opetetaan, että seksuaalisuus kuuluu kaikille. Tutkimushaastattelun tuloksista kävi ilmi, että haastateltavat näkevät seksuaalikasvatuksen kouluissa puutteellisena ja heidän juuriaan ja kulttuuriaan ei ole otettu huomioon seksuaalikasvatuksen yhteydessä. Kaikki nuoret olisivat halunneet yksilöllisempää opetusta omalla kielellään, koska haastettavilla ei ole ollut tarpeeksi kielitaitoa ymmärtääkseen terveydenhuollon ammattilaisten käyttämää ammattikieltä. Kotona opitut kulttuuriset arvot olivat olleet ristiriidassa suomalaisen kulttuurin kanssa, mikä näkyi myös koulun seksuaalikasvatuksessa. (LIITE 1, 2.)

Nuoret ovat sitä mieltä, että puhuminen seksuaaliasioista voi tapahtua yhteistyössä vanhempien kanssa, jotta vanhemmat tietävät, mistä asioista koulussa on keskusteltu. Haastattelun aikana tuli ilmi, että maahanmuuttajanuorelle olisi hyötyä seksuaalikasvatuksen oppitunnista venäjän kielellä. Opettajan olisi myös hyvä varmistaa, että oppilas ymmärtää seksuaalikasvatuksessa käytettävää sanastoa. Seksuaalikasvatuksen oppitunneilla tulisi painottaa sekä seksuaalisia oikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa, että sitä, että nuorella on oikeus kieltäytyä seksistä tai että häneen ei saa koskea ilman lupaa. Yksi haasta-

teltavani oli myös sitä mieltä, että opettajan on kerrottava oppilaalle, että pakottaminen seksiin puolin ja toisin on väärin. Opettajan on myös ymmärrettävä, että monet venäjänkieliset nuoret kuulevat kotona, että sukupuolielämään ei ole kiire ja haluaisivat tähän varmistusta koulustakin. (LIITE 1, 2.)

On ymmärrettävä, että koulussa seksuaalikasvatus painottui pääasiassa ehkäisyyn ja sukupuolitauteihin, mutta nuoret olivat sitä mieltä, että olisi myös hyvä kertoa, että rakkaus ja seksi kuuluvat yhteen. Haasteltavani vastaukset osoittavat, että seksuaalikasvatusta pitäisi antaa yksilöllisesti, monikulttuurisuutta ja uskontoa kunnioittaen. Seksuaalikasvatusta järjestävän tahon pitää perehtyä maahanmuuttajanuoren uskontoon ja kulttuuriin ja muokata opetusta maahanmuuttajalle sopivaksi. Seksuaalikasvatuksessa on otettava huomioon myös nuoren yksilöllinen kasvu ja kehitys.

Haastattelun ja vastausten analysoinnin aikana olen kiinnittänyt huomiota siihen, että haasteltavien kouluissa ei ole puhuttu kotouttamisesta lainkaan eikä seksuaalikasvatuksessa ole käsitelty eri kulttuurien ominaisuuksia. Mielestäni todelliseen integraatioon sisältyy aina oman kulttuuriperinteen säilyttäminen samanaikaisesti, kun sopeudutaan enemmistön yhteiskuntaan. Kotouttaminen merkitsee todellista monikulttuurisuutta ja toimivaa monikielisyyttä. Nuoren ei pitäisi hävetä vanhempiansa kulttuuria ja hänen on opittava toimimaan yhteisössä enemmistöyhteiskunnan jäsenenä.

4.2 Oman ammatillisen kasvun tarkastelu

Kokemuksestani voin sanoa että seksuaalikasvatuksen yhteydessä maahanmuuttajanuoren käyttäytyminen on samanlaista kuten suomalaisnuorella. Tyypillistä nuoren reaktiota ovat ujous, hihittely ja kasvojen punoitus, mutta pitää muistaa, että maahanmuuttajanuoria vaivaavat samat kysymykset kuin suomalaisia, kysymykset eivät paljon eroa toisistaan. Kuitenkin asiantuntijoille kysymyksien esittäminen kahden kesken on hieman monimutkaisempaa kuin suomalaisnuorelle mm. yhteisen kielen puuttumisen takia. Toisesta kulttuurista tuleva nuori saattaa kiertää kysymyksiä ja rohkenee kysyä kenties vasta muutaman tapaamiskerran jälkeen. Sen johdosta käyntikertojen määrällä ja laadulla ammattilainen voi vaikuttaa luottamuksen syntymiseen ja edesauttaa maahanmuuttajanuorta ottamaan seksuaalisuus puheeksi. Niin syntyy luottamus, eli kun ammat-

tihenkilö on tuttu, ammattihenkilön asenne on avoin ja erityiskysymyksiä huomioidaan, käyntikohtaamisesta tulee yksilöllinen ja yhteisymmärrys toteutuu. (Vuorela 2005.)

Venäjänkielisen nuoren on usein vaikea puhua seksuaalisuudesta ja ehkäisystä kulttuurinsa ja uskontonsa takia. Tietoni mukaan ammattilaiset harvoin suunnittelevat seksuaalikasvatusta sen mukaan, onko ryhmässä maahanmuuttajanuoria. Välillä ammattilaiset näkevät ongelmana, että opetusta annetaan tilauksesta ja käsiteltävistä aiheista sovitaan tilaajan ja ohjaajan kesken. Koulussa ja perusterveydenhuollossa annettavaan seksuaalikasvatuksessa tulisikin kiinnittää huomiota kieleen ja kulttuuriin liittyviin ongelmiin. (Martikainen-Ata & Vesivalo 2009, 28.)

Opinnäytetyöprosessin aikana opin paljon seksuaalikasvatuksesta. Prosessin aikana opin tiedonhakuja, suunnittelua, haastattelun toteuttamista ja lähdemateriaalin käyttämistä teoriapohjana. Opinnäytetyön prosessi on ollut pitkä ja haastava tie. Jouduin selvittämään ja mukautumaan työn teemaan. Tiedonhaku oli todella haastavaa, ja lisäksi jouduin kääntämään tekstejä opitulle kielille. Oikean ja ajankohtaisen lähdemateriaalin löytäminen toi vaikeuksia, sillä seksuaalikasvatuksesta Venäjällä ei ole tehty paljon tutkimuksia. Jouduin käyttämään todella paljon aikaa tiedonhakuun. Uskon kuitenkin, että tästä tutkimuksesta olisi hyötyä alan ammattilaisille tulevaisuudessa.

Valitettavasti opinnäytetyön ohjaus ei toteutunut toivomallani tavalla ja välillä on tuntunut, että en saa koskaan työstäni valmista. Onnistuneet haastattelut ovat rohkaisseet jatkamaan työtäni. Haastattelut sujuivat kiireettömästi, ja avoimen haastattelun ansiosta sain vastaukset kaikkiin kysymyksiin. Haastattelut etenivät ja keskustelu haastattelun yhteydessä oli luontevaa, eikä lisäkysymyksiä paljon tarvinnut. Työn eteneminen oli hidasta mutta palkitsevaa.

5 LÄHTEET

- Apter, Dan 2006. Parempaa seksuaaliterveyttä nuorille. Teoksessa Huovinen, Pentti (toim.). Nuorten seksuaaliterveys. Helsinki: Kansanterveys 06, 12–13.
- Bildjuschkin, Katriina. & Malmberg, Ari. 2000. Kerro meille seksistä. Nuoren seksuaalikasvatus. Tammi. Helsinki.
- Brusila, Pirkko 2008. Seksuaalisuus eri kulttuureissa. Helsinki: Otava.
- Helsingin kaupungin opetusvirasto 2000. Seksuaalikasvatus. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja A9:2000. Helsinki: Terveystieteen laitos.
- Henkilötietolaki (1999/523).
- Higling, Meg 1998. Kak besedovat s rebenkom o sekse. Pietari: Piter Kom.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2002. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hripkova, Antonina & Kolesov, Dmitry 1985. V semje rastut sin i doch. Kniga dlja uchitelja. Moskova: Prosvesheniye.
- Ihalainen, Heidi & Jääskeläinen, Miia 2008. Nuorten seksuaaliterveys Suomessa. Opinnäytetyö. Helsinki: Stadia.
- Kansanterveyslaki (1972/66).
- Kolari, Tuula 2007. Nuorten kokemuksia kouluterveydenhoitajan toteuttamasta seksuaalikasvatuksesta. Pro gradu – tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Lääketieteellinen tiedekunta.
- Kolesov, Dmitry 2006. Besedi o polovom vospitanii. Moskova: Pedagogika.
- Kon, Igor 2000. Muzhskaja i zhenskaja seksualnost. Moskova: Gumer.
- Kontula Osmo & Meriläinen, Henna 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785/13§.
- Lehtomäki, Jenni 2008. Uskaltaa unelmoida, uskaltaa tehdä asioita, nuorten maahanmuuttajanaisten käsityksiä naiseudesta. Pro gradu-tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan laitos.
- Liinamo, Arja 2009. Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, muissa peruspalveluissa sekä ammatillisessa koulutuksessa. Suunni-

- telma arvioinnin toteuttamiseksi v. 2008–2009 Helsingissä ja Keravalla. Suunnitelmaversio 16.1. Moniste. Helsinki.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2001. Kannanotot ja lausunnot. Viitattu 17.9.2014. http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=43932.
- Martikainen-Ata, Tuula & Vesivalo, Tanja 2008: Asiantuntijoiden valmiuksia ja kokemuksia maahanmuuttajanuorten seksuaalikasvatuksesta. Helsinki: Metropolia.
- Martikainen-Ata, Tuula & Vesivalo, Tanja 2009. Maahanmuuttajanuorten seksuaalikasvatus Helsingissä. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia.
- Martikainen-Ata, Tuula; Rechartt, Antti & Vesivalo, Tanja 2009. Seksistä puhuminen vaikeaa. Monitori 09.
- Metsämuuronen, Jari (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Metsämuuronen, Jari 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 4 laitos, International Methelp Oy.
- Opetusministeriö 2002. Oppilaan hyvinvointi ja oppilashuolto 2002. Opetusministeriön työryhmien muistioita 2002:13. Viitattu 20.9.2014. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2002/liitteet/opm_492_oppilashuolto.pdf?lang=fi.
- Pohjanpää, Kirsti; Paananen, Seppo & Nieminen, Mauri 2003. Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten Suomessa 2002. Tilastokeskus. Helsinki: Edita.
- Ruutu, Petri 2006. Tavoitteena koordinoitu seksuaaliterveyskasvatus. Teoksessa Huovinen, Pentti (toim.). Nuorten seksuaaliterveys. Kansanterveys 06.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Terveiden edistämisen laatusuositus 2006. Viitattu 24.9.2014. <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/julkaisut/1057615>.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:17.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007-2011. Moniste. Helsinki: Yliopistopaino.
- Suomen perustuslaki (731/1999).
- Säävälä, Minna 2009. Maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveys. Tarpeita, tietoa ja erilaisuutta. Moniste. Helsinki: Väestöliitto.

- Säävälä, Minna 2012. Koti, koulu ja maahan muuttaneiden lapset. Oppilashuolto ja vanhemmat hyvinvointia turvaamassa. Katsauksia E/43. Helsinki: Väestötutkimuslaitos.
- Tyttöjen talo 2014. Seksuaalikasvatus. Viitattu 3.9.2014.
<http://www.tyttojentalo.fi/fi/yleista/seksuaalikasvatus>.
- Vilkkä, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vuorela, Suvu 2005. Haastattelumenetelmät. Viitattu 18..2014.
<http://www.cs.uta.fi/usabsem/luvut/3-Vuorela.pdf>.
- Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma 2006. Viitattu 24.9.2014.
http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/52449/file/VLSekstervpolohjelma.pdf.
- Väestöliitto 2006. Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma 2006. Viitattu 10.9.2014.
<http://vaestoliitto.fi/bin.directo.fi/@Bin/a3c9e6b5aa0b0482bd8c75ec91957b83/1413039399/application/pdf/906885/Sekstervpolohjelma.pdf>.
- Väestöliitto 2014. Monikulttuurinen työ. Viitattu 10.2.2014.
<http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurinentyo>
- Väänänen, Ari; Toivanen, Minna; Aalto, Anna-Mari; Bergbom, Barbara & Härkäpää, Kristiina 2009. Esiselvitysraportti. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Helsinki: Työterveyslaitos.

6 LIITE 1: SAATEKIRJE

Hei!

Olen tekemässä opinnäytetyön ja työni tavoitteena on selvittää, mitä pitäisi ottaa huomioon seksuaalikasvatuksen suunnittelussa maahanmuuttajanuorille Suomessa. Uskon että opinnäytetyöni auttaa sosiaali-alan ammattilaisia.

Pyydän Sinua osallistumaan haastatteluuni, joka on vapaaehtoinen ja luottamuksellinen. Haastattelu nauhoitetaan, jota käytän materiaalina tuloksia työssäni. Työn jälkeen hävitän nauhoja, ja muutenkin käsittelen Sinun kokemuksiasi seksuaalikasvatuksesta ja haastattelun yhteydessä esille tulleita tietoja luottamuksellisesti. Henkilötiedot pysyvät vaan minun tiedossa.

Kiitos avusta!

Ystävällisin terveisin,

Olga Hiltunen

Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelija

7 LIITE 2: HAASTATTELUKYSYMYKSET

Seuraaviin kysymyksiin vastaat vapaaehtoisesti ja niin paljon/laajasti kuin itse haluat.

ESITIEDOT

Kuinka vanha olet?

Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

Minkä takia tulit Suomeen?

Mikä kansalaisuus sinulla on?

Missä kävit koulua (Suomessa, Venäjällä, muualla)?

KOKEMUKSET

Mitä seksuaalikasvatusta olet saanut?

– kotona

– koulussa

– opiskelu- ja/tai ystäväpiirissä

– Onko suomalaisten ja venäläisten seksuaalikasvatuksella eroa?

KULTTUURI

Miten Venäjällä suhtaudutaan seksuaalisuuteen?

– Onko kulttuurillasi vaikutusta saamaasi seksuaalikasvatukseen?

KEHITTÄMINEN

Voidaanko mielestäsi kehittää venäläisille annettua seksuaalikasvatusta?

– sisällössä

– lisäämällä enemmän tietoa (mistä?)

– kuka olisi paras antamaan seksuaalikasvatusta?

KIITOS!